

Al jaren houdt Jacob Westendorp zich bezig met allerlei aspecten van de geschiedenis van de Valthermond. Ook in dit seizoen wil hij u weer een aantal oude tot zeer oude feiten uit de historie, overleveringen, spook- en volksverhalen doorgeven, die in de Valtherven en of later in de Valthermond en omgeving speelden. De verhalen spelen globaal tussen 1600 en 1900.

Waterschap (deel 2)

De hoofdcommissie van de Oostermoersche en Zuidenveldsche Venen moest in 1853 constateren dat zij niet de rechtsmacht had waarover waterschapsbesturen konden beschikken. De Asser rechtbank besliste in dat jaar dat dit bestuur niet bevoegd was om tegen nalatige of achterstallige marken en markegenoten op te treden. Teneinde in de lacune te voorzien, stelden de Provinciale Staten een reglement op de vervening vast. Hierin werd de mogelijkheid geopend om veenschappen op te richten. Het provinciaal bestuur had met het reglement op de verveningen ook duidelijk het voornemen orde op zaken te stellen in de vrij chaotische situatie waarin vele verveningen in Drenthe zich bevonden. In 1855 werd het eerste veenschap opgericht, 'De Oostermoersche en Zuidenveldsche Venen'. Het uitvoerige reglement maakt een moderne indruk, de organisatie was praktisch geregeld. Wel zeer opvallend was de grote mate van zelfstandigheid waarmee het veenschap was bekleed. Zodoende heeft het een niet te onderschatten bijdrage geleverd aan de inrichting en ontwikkeling van de veenkoloniën, waaronder de koloniën in de Valtherven.

Hevig verzet

Drenthe is niet gelukkig geweest met de keuze van organen die belast waren met het toezicht op de verveningen. Nadat in 1853 dus was geconstateerd dat de hoofdcommissie, belast met het beheer van en het toezicht op de negen veenmarken, niet bevoegd was om tegen de nalatige markegenoten op te treden, bepaalde de Hoge Raad dat de provincie helemaal niet bevoegd was om veenschappen op te richten. Noch de provinciewet, noch de Grondwet boden hiertoe de mogelijkheid. De veenschappen moesten zodoende worden omgevormd in waterschappen. Er kwam veel verzet van de ingelanden (de grondeigenaren) tegen één waterschap; dat zou de Oostermoersche en Zuidenveldsche venen moeten vervangen. Het verzet was zó hevig dat werd besloten tot de oprichting van negen afzonderlijke waterschappen in het betreffende gebied. Een algemeen bezwaar van de ingelanden tegen het grote overkoepelende waterschap dat in de bedoeling lag, lag in de bevoogding die zij van het hoofdbestuur van het veenschap hadden ondervonden. Letterlijk schreef men *'dat de ingelanden met dat Bestuur om zijn eigendunkelijke en tegen de belangen van adressanten indruischende handelingen verre van tevreden waren, terwijl zij onmachtig waren daartegen iets te doen, doordien de leden van het Hoofdbestuur door hunne overmacht van door bundertal hunner landerijen bepaalde stemmen hen telkens overstemden.'*

Door de uitspraak van de Hoge Raad was er een verwarde toestand ontstaan in de negen marken. Die was als markenorganisatie eveneens al vrijwel opgeheven, omdat er toen geen publiekrechtelijk lichaam meer bestond. In Valthermond vormde zich toen een commissie, bestaande uit de heren C.L. Kniphorst, A. Hadders, H. Nijenhuis, B. ten Rodengate Marissen en G. Kevelingen. Zij belastten zich met het toezicht op de

uitvoering van het plan van aanleg, het nakomen van de verplichtingen van de markegenoten tegenover de stad Groningen en de voorbereidende werkzaamheden voor een op te richten waterschap.

Verhitte vergaderingen

Terwijl in de andere voormalige veenmarken van het veenschap al vóór 1890 een waterschap was opgericht, duurde het in de Valtherveenmarke tot 1893 voordat alle obstakels waren geruimd en het reglement van het Waterschap Valthe in de Provinciale Staten werd goedgekeurd, waarmee het waterschap was opgericht. Er waren vele vergaderingen nodig geweest om alle ingelanden op één lijn te krijgen. In hotel Smit, bij de Kavelingbrug, vonden de vele, soms zeer verhitte vergaderingen plaats en werd het voorgestelde reglement meermaals verworpen. Het onderlinge wantrouwen wierp steeds weer barrières op.

Het waterschap Valthe kreeg een oppervlakte van 3808 hectare. Het heeft zeventig jaar bestaan, waarna het in 1963 door de ingezette reorganisatie van het waterschapsbestel opging in het waterschap De Monden. Er waren rond de jaren vijftig van de afgelopen eeuw ruim 150 – waaronder veel zeer kleine – waterschappen over de provincie Drenthe verspreid. Het werd de bestuurders duidelijk dat het Drentse waterschapsbestel verouderd en te versnipperd was. De grote hoeveelheid waterschappen en het ontbreken van professionele ondersteuning noopte tot reorganisatie van het bestel. Het stroomgebied van een rivier of afwateringsstelsel werd de basis van de organisatie van het waterschapswezen. Het aantal Drentse waterschappen liep door een veelheid van samenvoegingen in de jaren tachtig terug tot nog maar 17 stuks.

In de jaren negentig ging men zelfs over tot interprovinciale waterschappen. Het waterschap Valthe ging, zoals hiervoor al aangehaald, in 1963 op in waterschap De Monden en tien jaar later, in 1973, volgde nog een samenvoeging, met waterschap De Runde, zodat waterschap De Veenmarken ontstond. Dat ging in 1992 weer op in het interprovinciale waterschap Dollardzijlvest. Al het overtollige water uit het gebied stroomde af op de Eems.

Wéér reorganisatie

Hoewel nu een waterschap was gerealiseerd naar afwateringsgebied – het beoogde ideaal – volgde in het jaar 2000 wederom een reorganisatie en samenvoeging. Dat was mede een gevolg van de Dienst Zuiveringsbeheer in de provincie Groningen en het Zuiveringschap in de provincie Drenthe. Dat leidde tot vorming van twee interprovinciale all-in waterschappen, waarbij het waterschap Dollardzijlvest opging in waterschap Hunze en Aa's, dat een oppervlakte van zo'n 213.000 hectare heeft, verdeeld over 23 gemeenten in Groningen en Drenthe. Doordat waterzuivering en waterlozing dan in één orgaan verenigd zijn, begint nu het zogenoemde integrale waterbeheer: de zorg voor zowel waterkwantiteit als voor waterkwaliteit.

Hoewel er heden ten dage geen veranderingen in het waterschapsbestel op stapel staan, zal het toch niemand verwonderen als er over enkele jaren opnieuw veranderingen worden doorgevoerd...